

Daniel Kukla

EDUCATION FOR WORK IN THE IDEA OF THE ORATORY OF ST. JOHN BOSCO

Wychowanie do pracy w oratorium św. Jana Bosko

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1907-0933> E-mail: d.kukla@ujd.edu.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2023.33a.06>

Wstęp

„Wychowywać nigdy nie było łatwo, i dziś wydaje się to być coraz trudniejsze: dlatego też wielu rodziców i nauczycieli jest wystawionych na pokusę rezygnacji ze swojego obowiązku, albo wręcz nie są już w stanie nawet zrozumieć, jaka misja została im powierzona. Zbyt wiele niewiadomych i zbyt wiele wątpliwości rzeczywiście krąży w naszym społeczeństwie i w naszej kulturze, zbyt wiele zniekształconych obrazów przekazują środki społecznego przekazu. Dlatego też jest coraz trudniej proponować młodemu pokoleniu coś dobrego i pewnego, zasady postępowania i cele, dla których warto poświęcić swoje życie”¹.

Środowisko, w którym dorasta młody człowiek, ma niewątpliwie znaczący wpływ na jego rozwój. Wychowanie, jak pisze Wojtyła Karol, „polega na pewnym aktywizowaniu, pobudzaniu do współtworzenia warunków, w których człowiek odkrywa i aktualizuje swój życiowy potencjał”². Owo wspomniane aktywizowanie może przejawiać się w określonej postawie do podejmowania aktywności. Wychowanie to „wszelkie oddziaływanie na człowieka, współtworzące jego osobową indywidualność”³. Młody człowiek która stoi przed podjęciem ważnej decyzji, jaką jest określenie swojej przyszłej pozycji społecznej, ulega czasami wpływom otoczenia. Korzysta wtedy z pomocy różnych osób czy instytucji. Jednakże głównym źródłem informacji i osobami mającymi największy wpływ na decyzje podejmowane przez młodego człowieka są rodzice i wychowawcy (nauczyciele). Ważnym aspektem w procesie wychowania i kształtowania młodego człowieka może odgrywać system prewencyjny św. Jana Bosko, który powstał jako odpowiedź na pojawiające się potrzeby wychowawcze związane z konkretnym środowiskiem, czasów działalności św. Jana Bosko a mianowicie XIX wiecznych Włoch. Ważne miejsce w owym systemie zajmuje w szczególności praktyczna działalność wychowawcza oratorium które „jest domem, który przygarnia; parafią, która ewangelizuje; szkołą, która przygotowuje do życia”⁴. W założeniach swego systemu wychowawczego jasno wskazywał, że pozytywne relacje między wychowankiem a wychowawcą stanowią fundament wychowawczego i integralnego rozwoju człowieka.⁵

1. W kręgu refleksji nad wychowaniem i kształtowaniem młodego człowieka

Jak pisze Bogdan Suchodolski, „wychowanie polega na przygotowaniu człowieka do „społecznego uczestnictwa”, które uważał przede wszystkim jako „przygotowanie do zawodu, który stanowi główną formę tego uczestnictwa, a zarazem i teren samorealizacji jednostki”⁶, i w tym kontekście Autor niniejszego opracowania chce podjąć rozważania. Określone postawy

¹ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas audiencji dla uczestników Kapituły Generalnej XXVI (31 marca 2008)*, „Dokumenty Rady Generalnej Towarzystwa Salezjańskiego św. Jana Bosko” 89, nr 401 (2008), s. 123.

² A. Łuczyński, *Integralne wychowanie młodzieży w pedagogii św. Jana Bosko*, Rocznik Pedagogiczny, nr7 (2015), s. 30.

³ Tamże, s.27

⁴ D. Sys, *Praktyczny wymiar idei oratorium w działalności wychowawczej rodziny salezjańskiej w Polsce*, Studia Pastoralne nr 13 (2017), s. 131.

⁵ A. Łuczyński, *Integralne wychowanie młodzieży w pedagogii św. Jana Bosko*, s.35.

⁶ B. Suchodolski, *Pedagogika. Podręcznik dla kandydatów na nauczycieli*, Warszawa 1982, s. 132.

kształtują się już w okresie dzieciństwa. Ulegać mogą one oczywiście zmianom i modyfikacjom w późniejszym życiu. Pewne ukształtowane w dzieciństwie opinie i postawy stanowią bazę dla określonych poglądów, oraz zachowań przejawianych w życiu dorosłym. Światopogląd młodego człowieka kształtuje się pod wpływem socjalizacji oraz wychowania, mających miejsce głównie w domu rodzinnym ale także i w pozostałych środowiskach oddziałujących na młodego człowieka. Można zatem uznać, iż także i postawy wobec pracy kształtują się właśnie przy udziale socjalizacji oraz wychowania. Zdaniem Zbigniewa Marciniaka „Pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju i dalszych losach. Wtedy właśnie kształtują się jego możliwości intelektualne i rozwija się większość wrodzonych predyspozycji, w tym także zdolność uczenia się”⁷. Dlatego wszelkie działania edukacyjne, wychowawcze i rozwojowe w zakresie intelektu i społecznego funkcjonowania są bardzo ważne.

Proces wychowawczy to „spotkanie dwóch podmiotów: nauczyciela i ucznia, wychowawcy i wychowanka; dwóch osób, z których jedna jest postawiona w tym celu, aby drugiej służyć swoją pomocą. Jego zadaniem jest nie tyle „kształtować”, „modelować”, ale ukazywać wychowankowi cele i wartości, sugerować drogi i metody ich poznania i przyjęcia, kierować ku pogłębionemu rozumieniu siebie, świata i innych, być do dyspozycji, gdy wychowanek nie radzi sobie z niektórymi problemami”⁸. Mistrz pomaga uczniowi odkryć własny potencjał i możliwości twórcze⁹. „Prawdziwy wychowawca, uczestniczy w życiu młodzieży, interesuje się jej problemami, stara się poznać jej zapatrywania (...)”¹⁰, tym samym „mistrz wyposaża ucznia w podstawy tożsamości(...)”¹¹, będącej jednym z ważniejszych aspektów egzystencji człowieka. Sprowadza się ona wprawdzie do dość prostego stwierdzenia człowieka – wiem, kim jestem. Możemy dzisiaj wskazać wiele rodzajów tożsamości. Jak pisze Nowak-Dziemianowicz Mirosława, pierwszym rodzajem jest tożsamość przedmiotowa, będąca zestawem cech, z jakimi przychodzimy na świat. Drugim rodzajem jest tożsamość podmiotowa, czyli nasze wybory życiowe, wyznawane wartości. Trzeci rodzaj to tożsamość biograficzna - świadomość przebytej drogi, przejawia się w opowieści o swoim życiu, jego treści, dramaturgii, myśli przewodniej. Czwarty rodzaj to tożsamość metafizyczna. Rodzaj samorozumienia, które osiągnąć można w najszerszej przestrzeni poznawczej, wykraczającej poza kontekst społeczno-historyczny i biograficzny.¹² Wychowanie otwiera wychowanka na podejmowanie określonej kreatywności w działaniach. Procesowi wychowania we współczesnej rzeczywistości są poddawane jednostki zupełnie inaczej patrzące na świat, wartości i przyszłość. Zarówno dawne metody wychowawcze, jak i osoby zajmujące się wychowywaniem (rodzice, szkoła, nauczyciele) uległy głębokim przemianom.

Według Władysława Cichonia „wychowanie jest procesem realizowania określonych wartości”¹³. Przygotowania człowieka do życia i kształtowanie jego osobowości w warunkach konkretnej rzeczywistości społecznej i cywilizacyjnej. Podobnie Jan Paweł II, podejmując w

---

⁷ Z. Marciniak, *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego*, w: *Podstawa Programowa z komentarzami, Tom 1. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna*, [dostęp online 15.06. 2016] http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/images/Podstawa_programowa/men_tom_1.pdf

⁸ K. Misiaszek, *Aktualność systemu prewencyjnego św. Jana Bosko we współczesnym wychowaniu*, Seminarium, nr 14 (1998), s. 17.

⁹ S. Chrobak, *Wychowywać człowieka, to budzić w nim nadzieję – aktualność przesłania pedagogicznego Jana Bosko*, Rozprawy społeczne, nr 3 (2014), s. 11.

¹⁰ List Apostolski Jana Pawła II IUVENUM PATRIS w setną rocznicę śmierci św. Jana Bosko, - strona internetowa <http://www.rozanystok.pl/aktualnosci/22018/list-apostolski-jana-paw-ii-iuvenum-patris-w-setn-rocznic-mierci-w-jana-bosko>

¹¹ S. Chrobak, *Wychowywać człowieka, to budzić w nim nadzieję – aktualność przesłania pedagogicznego Jana Bosko*, s. 11.

¹² M. Nowak-Dziemianowicz, *Narracja – Tożsamość – Wychowanie: perspektywa przejścia i zmiany*, *Teraźniejszość - Człowiek - Edukacja* nr 3 (55) (2011), s. 40.

¹³ Por. W. Cichoń, *Wartość, człowiek, wychowanie*, Kraków 1996, s. 94.

swoim nauczaniu zagadnienia wychowania jako personalista, pisze, iż wychowanie to „uczłowieczanie” człowieka, tzn. proces uczenia się bycia człowiekiem, od którego zależy przyszłość człowieka i całej ludzkości. Papież jasno artykułuje, że z aktywnego stosunku pomiędzy wychowawcą a wychowankiem winien wypływać wzrost człowieczeństwa. Wychowanie ma kształtować człowieka (...) powinno harmonijnie rozwijać wszystkie jego predyspozycje, w tym zdolność do wysiłku i poczucie odpowiedzialności – pomagać mu w opanowaniu własnej wolności¹⁴.

Właśnie owy projekt wychowania zawiera się w „systemie prewencyjnym księdza Jana Bosko, który jest wyrazem jego twórczych poszukiwań i nowego podejścia szczególnie do człowieka młodego, by umożliwić mu pełny i harmonijny rozwój jego potencjału osobowego”.¹⁵ Św. Jan Bosko był „człowiekiem czynu, posiadającym intuicje pedagogiczną która zachęcała go do refleksji nad sytuacją młodego pokolenia. Oratorium, które stworzył, nie było wynikiem pedagogicznych analiz i przemyśleń, lecz intuicyjnym, praktycznym rozwiązaniem. Stało się ono cennym środowiskiem wychowawczym, w którym ksiądz Bosko pragnął realizować nie tylko program rekreacyjny, ale przede wszystkim przyczynić się do integralnego wychowania młodego człowieka, chroniąc go jednocześnie przed marginalizacją i wykluczeniem społecznym”.¹⁶ Ks. Bosko zgodziłby się z poglądami na temat trzech sposobów podmiotowego traktowania wychowanków. A mianowicie: umiejętność akceptowania wychowanków; rozumienia empatycznego; czy bycia otwartym, bezpośrednim w swych poczynaniach co przejawia się w autentyczności funkcjonowania.

Wychowawca, który chce wcielić w życie ideał wychowawczy, musi odznaczać się szczególną wrażliwością na wartości.

2. Wychowanie do pracy, przez pracę

Pierwszym, naturalnym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym jest rodzina. Oratorium ma za zadanie pomagać rodzicom w realizacji tego zadania, a także uzupełniać braki, jeśli jest to możliwe. Święty Jan Bosko dbał o to, aby w dziele wychowawczym panował rodzinny klimat, przepelniony dobrocią, miłością i zainteresowaniem sprawami młodych. Oratorium było miejscem, gdzie młodzi mogli poczuć się jak u siebie i stać się wspólnotą na wzór rodziny, w której panowały sprzyjające warunki do tego, by uczyć się, jak żyć¹⁷ i funkcjonować w społecznej zbiorowości. Wychowanie zawsze odbywa się w konkretnym miejscu i bierze pod uwagę zróżnicowane sytuacje. Oratorium było miejscem, w którym realizowano wszystkie zasady integralnego rozwoju wychowanka. Proces wychowania traktowano jako wspieranie rozwoju osobowego jednostki dla osiągnięcia dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej.¹⁸ Co znajduję swoje odzwierciedlenie w rozwoju osobistych zainteresowań w obszarze realizacji określonego rzemiosła. Oratorium pomaga w filtrowaniu określonych doświadczeń a tym samym w ich syntezy w zestawieniu ze sposobem pojmowania życia przez młodego człowieka i jego drogą ku samodzielności.¹⁹ Owa samodzielność przejawia się w pracy która jest rzeczywistością, zewsząd otaczającą i określającą człowieka. Ważne jest przygotowanie się do niej w młodości, tak aby w późniejszym okresie aktywności zawodowej dobrze funkcjonować w jej obszarze.

---

¹⁴ A. Łuczyński, *Integralne wychowanie młodzieży w pedagogii św. Jana Bosko*, s.29

¹⁵ Tamże, s.29

¹⁶ Tamże, s.40

¹⁷ D. Sys, *Praktyczny wymiar idei oratorium w działalności wychowawczej rodziny salezjańskiej w Polsce*, Studia Pastoralne nr 13 (2017), s. 131.

¹⁸ S. Chrobak, *Wychowywać człowieka, to budzić w nim nadzieję – aktualność przesłania pedagogicznego Jana Bosko*, Rozprawy społeczne, nr 3 (2014), s. 9.

¹⁹ D. Sys, *Praktyczny wymiar idei oratorium w działalności wychowawczej rodziny salezjańskiej w Polsce*, s. 131.

Praca i jej wartość dostrzeżona była już dawno, wystarczy tu wspomnieć chociażby (czasy nowożytne) i poglądy Tomasz Morusa, Tomasz Campanella, Franciszka Bacon'a - którzy jak pisze Zygmunt Wiatrowski "zajmując się wychowaniem wyznaczyli pracy szczególną rolę". Wychowanie do pracy rozumiane przez Szczepana Skrzypca jako zmiany w osobowości człowieka mające znaczenie dla pomyślnego wykonywania pracy zawodowej, jak również proces zmierzający do określonych rezultatów składających się na osobowość (jednym z nich będzie wytworzenie odpowiedniej postawy wobec pracy zawodowej)²⁰ należały zatem wprowadzać już od najmłodszych lat życia dziecka. Intencjonalne, zamierzone wpływy wychowawcze polegają tu na kształtowaniu postaw wobec zawodu, natomiast nieświadome, spontaniczne oddziaływania wpływają na kształtowanie się postaw wobec pracy zawodowej.²¹

Do podstawowych zadań wychowania przez pracę zalicza się:

1. Wspieranie dzieci i młodzieży w zdobywaniu wiedzy o pracy człowieka.
2. Włączanie dzieci i młodzieży w pracę, a poprzez to kreowanie podstawowych umiejętności pracy.
3. Kształtowanie istotnych w wykonywaniu niemalże każdego rodzaju pracy cech charakteru oraz umiejętności takich jak: rzetelność, odpowiedzialność, pracowitość, systematyczność, dokładność, uczciwość, pomysłowość, zaradność, umiejętność pracy z grupie, wzajemne wspieranie się pracowników, etos pracy itd.
4. Kształtowanie kultury pracy.²²

Zagadnienie wychowania do pracy ma swoje źródło w wychowaniu naturalnym, które pozwala opanować czynności procesu pracy oraz kształtować pozytywny i twórczy stosunek do pracy, a także właściwe postawy w trakcie jej wykonywania²³. Wychowanie do pracy ma na celu wykształcenie w człowieku dojrzałej postawy w stosunku do pracy. Wychowanie do pracy zapobiega zjawiskom patologicznym, co znajduje swoje odzwierciedlenie w prewencyjnych działaniach wychowawczych oratorium. Zrozumienie sensu pracy i wartości wpływa korzystnie na funkcjonowanie jednostki w społeczeństwie. Należy kształtować postawy twórcze, które cechowałyby inicjatywa i przedsiębiorczość oraz odpowiedzialność za siebie i innych. Jan Paweł II w przemówieniu na sesji Międzynarodowej Organizacji Pracy w Genewie w 1982 roku: „Praca zmienia wykonującego ją, stwarza nowe umiejętności, przysparza nowej wiedzy i stwarza nowe potrzeby. Praca staje się środkiem służącym realizacji potrzeb, dokonania czegoś i samorealizacji”²⁴.

Człowiek podejmując pracę, wpływa na jej charakter i kształt, wybiera zawód, który mu odpowiada. Ponadto praca wpływa na człowieka, na jego system wartości, sprawność intelektualną i zawodową, a także kształtuje jego osobowość.²⁵ Ale jak podkreśla to również Solak Adam, „Można mówić o relacji pracy do człowieka oraz człowieka do pracy, o ile on decyduje o niej. Praca ma w sobie wymiar człowieka. Osoba ludzka nie mogłaby się rozwijać bez pracy, a ta – z kolei – nie może istnieć bez człowieka. To człowiek nadaje jej swoją formę i swój obraz, czyli nadaje pracy wartość ludzką. Wartość pracy nie może być rozpoznana i oceniona tylko w jej mechaniczno-technicznej ani ekonomicznej formie, lecz przede wszystkim w aspekcie podmiotowym, gdyż podmiotem pracy jest człowiek jako osoba”²⁶. Sensem pracy człowieka jest bowiem ciągle wzbogacanie jego życia. To ubogacanie dla każdej jed-

---

²⁰ Sz. Skrzypiec, *Kształtowanie postaw dzieci i młodzieży wobec pracy zawodowej*, Warszawa 1979, s. 35.

²¹ Tamże, s. 35

²² Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Bydgoszcz 2005, s. 155-156.

²³ B. Baraniak, *Współczesna pedagogika pracy*, Warszawa 2010, s.200

²⁴ Jan Paweł II, *Nauczanie społeczne*, Warszawa 1983. s. 155

²⁵ J. Karney, *Psychopedagogika Pracy*, Warszawa 2007, s. 66.

²⁶ A. Solak, *Wychowanie chrześcijańskie i praca ludzka. Studium współzależności*, Warszawa 2004, s.64.

nostki jest czymś innym – kontaktem z drugim człowiekiem, możliwością zdobywania nowych doświadczeń, rozwoju.

Adam Solak, zwraca uwagę na takie aspekty pracy jak:

- aspekt kształcący, podkreślając, że poprzez podejmowanie działalności, a więc i pracy człowiek rozwija swoją osobowość,

- aspekt społeczny pracy- gdyż praca może posłużyć zaspokajaniu potrzeb materialnych innych osób,

- aspekt solidarnościowy- ponieważ pracując ludzie wchodzą w relacje z innymi, ulepszając i udoskonalając otaczający ich świat²⁷. Owe aspekty pracy znajdują swoje odzwierciedlenie w funkcjonowaniu działalności wychowawczej oratorium.

Celem rozwoju i wychowania jest dorosłość osoby, która według ks. Stefana Wyszyńskiego określana była jako „uzdolnienie do spełniania wszystkich zadań życiowych”.

Efektym finalnym wychowania jest dobry stosunek do samego siebie. Osoba poprzez edukację i wychowanie ma osiągnąć gotowość do udzielenia sobie odpowiedzi na pytania: „kim jestem, jaka jest moja natura i do czego dążę”²⁸

Każdy człowiek tworzy swój indywidualny wzór życia, swoją indywidualną biografię. Nie oznacza to jednak, że te wzory są całkowicie dowolne i że możliwa jest ich nieskończona liczba. „Planowanie życia dokonuje się w polu napięcia między społecznymi oczekiwaniami, indywidualnymi nastawieniami i aspiracjami oraz konkretnymi warunkami życia i interwencyjnym wpływem różnych instytucji”²⁹, np. działalność oratoryjna.

Oratorium to poniekąd szkoła, która uczy życia. Aspekt szkoły w oratorium ma prowadzić wychowanka do tego, aby stał się człowiekiem rozumnym, poszukującym prawdy i świadomym otaczającego go świata, a ponadto posiadającym własny światopogląd i hierarchię wartości.³⁰ Szczegółowe zadania szkoły to poszerzanie wiedzy oraz pomoc w odkrywaniu pasji i zainteresowań uczniów. Ujęcie personalistyczne zwraca uwagę, że proces ten powinien odbywać się w autentycznym oraz otwartym dialogu pomiędzy wychowawcą i wychowankiem, a w konsekwencji prowadzić do wydobywania tego, co najlepsze, z wnętrza osoby.

Św. Jan Bosko tworzył warsztaty, w których młodzież mogła nauczyć się zawodu. Jednak poza tą formalną nauką wszyscy młodzi ludzie w oratorium mogli rozwijać się intelektualnie. Młody człowiek „szuka nie tylko sensu życia, ale szuka konkretnego projektu, wedle którego to swoje życie ma zacząć budować”³¹ Tadeusz Waław Nowacki, pisze że: „zainteresowanie pracą nie rodzi się w gotowej formie. Należy w długim procesie wychowawczym konsekwentnie wciągając dzieci do pracy, wyrabiać zamiłowanie do niej”. Oprócz przekazywania wiedzy i umiejętności starano się w oratorium nauczyć wychowanków posługiwania się rozumem, poszukiwania prawdy poprzez poznanie intelektualne oraz świadomego dokonywania wyborów, co związane było z wyposażeniem podopiecznych w narzędzia do interpretacji zdobywanych treści.

„Zajęcie się wychowaniem młodzieży stanowiło dla Świętego podstawową sprawę w dziele przemian społecznych. Dlatego dążył do wychowania człowieka zdolnego włączyć się w życie społeczne. Bardziej jednak pragnął, aby młody człowiek zrozumiał swe powołanie na ziemi. Stąd dając mu wykształcenie zawodowe i pracę, wprowadzając w kulturę i obdarowu-

---

²⁷Za J. Wilsz, *Praca jako wartość ze względu na zaspokajanie ludzkich potrzeb*, w: *Wartości w pedagogice pracy*, Baraniak B., Warszawa 2008, s. 121.

²⁸ W. Gulin, *Edukacja i wychowanie wobec godności, podmiotowości i tożsamości ucznia w okresie adolescencji*, CENTURY PEDAGOGY vol. 11 (2018), s. 6

²⁹ M. Nowak-Dziemianowicz, *Narracja – Tożsamość – Wychowanie: perspektywa przejścia i zmiany*, s. 39

³⁰ D. Sys, *Praktyczny wymiar idei oratorium w działalności wychowawczej rodziny salezjańskiej w Polsce*, s. 133

³¹ S. Chrobak, *Radość, nauka, pobożność. Drogowskazy Jana Bosko w rozwoju życia duchowego*, Studia z teorii wychowania, nr 1 (2018), s. 78

jąc miłością wzywał, aby żyć w łasce Bożej”³². W wychowaniu nauczyciel wykorzystuje swoją wiedzę i osobowość. Sam musi być wzorem postaw i kwalifikacji.

Według Jana Bosko wychowawca ma być dla wychowanka wzorem życia i postępowania. Wychowanek, mając za wzór swojego wychowawcę, będzie jego naśladowcą, ponieważ najbardziej owocną metodą wychowania jest dawanie dobrego przykładu, pozostawanie w zgodzie z głoszonymi wartościami. „Wzór osobowy wielokrotnie obserwowany, wprowadza w świat wartości, dzięki naturalnej tendencji młodych ludzi do poszukiwania ideału godnego naśladowania”³³.

3. Praca w życiu człowieka

Praca powinna być dostosowana do możliwości psychofizycznych wychowanków ich sprawności i wiedzy. Należy zachęcać do pracy poprzez wytyczenie określonego celu, który winien być osiągnięty.

W tym miejscu za Waldemarem Furmankiem, należy wskazać najważniejsze cechy personalistycznego opisu pracy, który obejmuje: podkreślenie autonomii człowieka ujawnione w jego postępowaniu (praca jest splotem postępowań),

- eksponowanie cech człowieka jako osoby ludzkiej,
- uświadomienie tego, że praca jest drogą do doskonalenia siebie samego jako twórcy pracy,
- praca to dobrowolność człowieka a zarazem źródło wartości ważnych w dalszym rozwoju.³⁴

Jak już wspomniano, za Janem Pawłem II „Praca zmienia wykonującego ją”, Ksiądz Bosko dążył w ten sposób do wychowania człowieka zdolnego włączyć się z całą odpowiedzialnością w życie społeczne i religijne. Pragnął również, aby młody człowiek rozumiał swe powołanie na ziemi w perspektywie swojej przyszłości.³⁵ Podkreślał wielokrotnie: „moja metoda wychowawcza polega na tym, że daje większą wolność robienia tego, co im się najbardziej podoba. Chodzi mianowicie o to, by odkryć w nich zarodki uzdolnień i dobrych cech charakteru, i starać się następnie je rozwijać. Dlatego kieruję się zasadą, aby każdy robił z radością to, co potrafią (...)”³⁶

Główne zadania, jakie powinny być realizowane poprzez pracę to:

- a) Kształtowanie i utrwalanie nawyków dokładności, oszczędności materiałów i narzędzi, utrzymania porządku, czystości oraz punktualności.
- b) Nauka umiejętności pracy w zespole: planowania, podziału zadań i ról, odpowiedzialności za innych.
- c) Kształtowanie zamiłowania do pracy, a tym samym odpowiedzialności za podjęte zadania, wyniki pracy, szacunku dla pracy innych.
- d) Kształtowanie norm moralnych³⁷.

Poprzez pracę człowiek zostaje wprowadzony w układ stosunków i zależności występujących w życiu społecznym. Przez wykonywanie określonych czynności kształtuje się w

---

³² K. Misiaszek, *Główne idee systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*, Seminare nr 9 (1987/1988), s. 45

³³ I. Jabłońska, *Wychowanie w myśl założeń Jana Bosko – oratorium we współczesnych czasach*, w: W kręgu integralnego wychowania. Refleksja teologiczno-pedagogiczna, Opiela L.M., Braun K., Lublin 2017, s.151

³⁴ W. Furmanek, *Filozofia człowieka pracującego podstawą współczesnej pedagogiki pracy*, ANNALES, vol. XXXIV, (2021), s. 23-24.

³⁵ A. Łuczyński, *Integralne wychowanie młodzieży w pedagogii św. Jana Bosko*, Rocznik Pedagogiczny nr 7 (2015), s.43.

³⁶ S. Chrobak, *Wychowywać człowieka, to budzić w nim nadzieję – aktualność przesłania pedagogicznego Jana Bosko*, Rozprawy społeczne, nr 3 (2014), s. 10.

³⁷ Por. H. Muszyński, *Wychowanie moralne*, Warszawa 1980, s. 474-475.

człowieku postawa szacunku do pracy i jej wytworów. Tym samym kształtują się określone relacje i postawy względem ludzi wykonujących określone prace.

Zakończenie

Obszar wychowania do pracy stanowi bardzo ważny punkt na mapie wychowawczej młodego człowieka i nie powinien być zaniedbywany, zarówno na gruncie środowiska rodzinnego, jak i szkolnego. Owo wychowanie rozwija pozytywne postawy wobec pracy, umiejętności pracy i współdziałania sprzyja procesowi rozwoju zawodowego, a tym samym przyczynia się do szybszego odnalezienia się młodych osób na rynku pracy.

Wychowanie do pracy jest częścią edukacji stawiającej sobie za cel kształtowanie wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych do uzyskania kwalifikacji zawodowych³⁸, poznania podstaw zawodu, kształtowanie kwalifikacji zawodowych. Wszystkie te niezwykle istotne obszary i zachodzące procesy są obecne podczas zajęć mistrz-uczeń w oratorium. Owe nabyte umiejętności stanowią wartość która warunkuje miejsce w społeczeństwie. W wielu oratoriach działają grupy warsztatowe rozwijające określone talenty młodych ludzi.

Osoby utalentowane posiadają kluczowe zdolności, umiejętności czy nawet coś w rodzaju daru, a wszystko to umożliwia im efektywne działanie, które wyróżnia ich spośród innych. Cechą charakterystyczną talentu jest jego wyjątkowość.³⁹ Według Josepha Renzulliego na talent składają się:

- ponadprzeciętne zdolności, czyli te, które dotyczą konkretnych dziedzin;
- twórczość - rozumiana jako oryginalność, płynność i giętkość myślenia w obszarze , podejmowania nowych oraz niekonwencjonalnych problemów, podejmowanie ryzyka, bogata i wrażliwa emocjonalność;
- zaangażowanie w pracę - czyli samodyscyplina, wytrzymałość, pracowitość, skłonność do poświęceń, a także wiara we własne siły, możliwości.⁴⁰

Młodzi ludzie, uczestnicy warsztatów mogą wybierać różne propozycje a przy tym spędzać czas ucząc się czegoś co może przydać się w życiu. Co ważne to również nauka i praca w grupie, która rozwija wzajemne umiejętności i relacje interpersonalne, tak ważne dziś w realiach współczesnego funkcjonowania zawodowego na rynku pracy i permanentnych zmian.

Streszczenie:

W opracowaniu dokonano analizy na podstawie wybranej literatury przedmiotu i własnych spostrzeżeń, doświadczeń obszaru wychowania do pracy, ujmując owo wychowanie w idei wychowania oratoryjnego św. Jana Bosko. Temat wychowania do pracy to bardzo szeroki i złożony obszar, który z całą pewnością nie powinien być bagatelizowany.

O księdzu Bosko mówi się jako o jednym z największych współczesnych wychowawców, który jako praktyk i człowiek czynu opracował ponadczasową metodę wychowawczą. Ksiądz Bosko podkreślał wolność robienia tego, co młodym się najbardziej podoba. Chodzi mianowicie o to, by odkryć w nich zarodki uzdolnień i dobrych cech charakteru, i starać się następnie je rozwijać. Kierował się zasadą, aby każdy robił z radością to, co potrafi⁴¹. Praca kształtuje jednostkę. Przygotowanie młodego pokolenia do życia, do pracy zawodowej to naczelne zadanie wychowania. Środowisko salezjańskie z natury ma pozostawać dla ludzi mło-

³⁸ B. Baraniak, *Współczesna pedagogika pracy*, Warszawa 2010, s.202

³⁹ A. Kaczmarek, E. Sienkiewicz, *Identyfikacja i pomiar talentu w organizacjach*, w: *Zarządzanie talentami*, Borkowska S., Warszawa 2005, s 53.

⁴⁰ Por. T. Listwan, *Zarządzanie talentami- wyzwanie współczesnych organizacji*, w: *Zarządzanie talentami*, Borkowska S., Warszawa 2005, s. 20.

⁴¹ S. Chrobak, *Radość życia istotną cechą nauczyciela wychowawcy z perspektywy systemu prewencyjnego Jana Bosko*, s, 130

dych miejscem wzrostu na gruncie wartości. Ukazano potrzebę kształtowania młodego człowieka do pracy ale i zwrócono uwagę na jej personalistyczny wymiar.

Słowa kluczowe: wychowanie, wychowanie do pracy, młodzież, oratorium, praca

Summary:

Education for work in the idea of the oratory of St. John Bosco

Education for work in the idea of the oratory of St. John Bosco

The study presents an analysis based on the selected literature on the subject and own observations, experiences in the field of work education, including this education in the idea of oratorio education of St. John Bosco. The topic of education for work is a very wide and complex area that should certainly not be underestimated.

Don Bosco is said to be one of the greatest educators of today who, as a practitioner and a man of action, developed a timeless educational method. Don Bosco emphasized the freedom to do what the young people like best. The point is to discover in them the germs of giftedness and good character traits, and then to try to develop them. He was guided by the principle that everyone should do what they can with joy. Work shapes the individual. Preparing the young generation for life and professional work is the main task of upbringing. By its very nature, the Salesian environment is to remain a place of growth for young people on the basis of values. The need to shape a young person for work was shown, but also attention was paid to its personalistic dimension.

Keywords: upbringing, education for work, youth, oratorio, work

Bibliografia:

1. Baraniak B., *Współczesna pedagogika pracy*, Wyd. UKSW, Warszawa 2010
2. Benedykt XVI, *Przemówienie podczas audiencji dla uczestników Kapituły Generalnej XXVI (31 marca 2008)*, „Dokumenty Rady Generalnej Towarzystwa Salezjańskiego św. Jana Bosko” 89, nr 401, (2008).
3. Chrobak S., *Wychowywać człowieka, to budzić w nim nadzieję – aktualność przesłania pedagogicznego Jana Bosko*, Rozprawy społeczne, nr 3 (2014).
4. Chrobak S., *Radość życia istotną cechą nauczyciela wychowawcy z perspektywy systemu prewencyjnego Jana Bosko*, Pedagogia Christiana, nr 2 (2014).
5. Cichoń W., *Wartość, człowiek, wychowanie*, Wyd. UJ, Kraków 1996.
6. Furmanek W., *Podstawy edukacji zawodowej*, Wyd. FOSZE, Rzeszów 2000
7. Furmanek W., *Filozofia człowieka pracującego podstawą współczesnej pedagogiki pracy*, ANNALES, vol. XXXIV, (2021).
8. Gulin W., *Edukacja i wychowanie wobec godności, podmiotowości i tożsamości ucznia w okresie adolescencji*, CENTURY PEDAGOGY vol. 11 (2018)
9. Jabłońska I., *Wychowanie w myśl założeń Jana Bosko – oratorium we współczesnych czasach*, w: *W kręgu integralnego wychowania. Refleksja teologiczno-pedagogiczna*, Opiela L.M., Braun K., Wyd. Werset, Lublin 2017
10. Jan Paweł II. *Nauczanie społeczne*. Warszawa: Wyd. Odess. 1983.
11. Kaczmarska A., Sienkiewicz Ł., *Identyfikacja i pomiar talentu w organizacjach*, w: *Zarządzanie talentami*, Borkowska S., Wyd. IPiSS, Warszawa 2005,
12. Karney J., *Psychopedagogika Pracy*, Wydawnictwo Akademickie ŻAK, Warszawa 2007.
13. Listwan T., *Zarządzanie talentami- wyzwanie współczesnych organizacji*, w: *Zarządzanie talentami*, Borkowska S., Wyd. IPiSS, Warszawa 2005,
14. Łobocki M., *Współczesne tendencje w wychowaniu a system wychowawczy św. Jana Bosko*, Zielona Góra: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Zielona Góra 1999.

15. Łuczyński A., *Integralne wychowanie młodzieży w pedagogii św. Jana Bosko*, Rocznik Pedagogiczny nr 7 (2015).
16. Misiaszek K., Aktualność systemu prewencyjnego św. Jana Bosko we współczesnym wychowaniu, *Seminare*, nr 14 (1998).
17. Misiaszek K., Główne idee systemu prewencyjnego św. Jana Bosko, *Seminare* nr 9 (1987/1988).
18. Muszyński H., *Wychowanie moralne*, PWN, Warszawa 1980.
19. Nowak-Dziemianowicz M., Narracja – Tożsamość – Wychowanie: perspektywa przejścia i zmiany, *Teraźniejszość - Człowiek - Edukacja* nr 3 (55), (2011).
20. Skrzypiec Sz., *Kształtowanie postaw dzieci i młodzieży wobec pracy zawodowej*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1979.
21. Solak A., *Wychowanie chrześcijańskie i praca ludzka. Studium współzależności*. Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2004
22. Sys D., *Praktyczny wymiar idei oratorium w działalności wychowawczej rodziny salezjańskiej w Polsce*, *Studia Pastoralne* nr 13 (2017).
23. Suchodolski B., *Pedagogika. Podręcznik dla kandydatów na nauczycieli*, PWN, Warszawa 1982.
24. Suchodolski B., *Wychowanie dla przyszłości*, PWN, Warszawa 1968
25. Wiatrowski Z., *Podstawy pedagogiki pracy*, Wyd. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2005,
26. Wilsz J., *Praca jako wartość ze względu na zaspokajanie ludzkich potrzeb*, w: *Wartości w pedagogice pracy*, Baraniak B., Instytut badań edukacyjnych, Warszawa 2008.
- Netografia:
1. List Apostolski Jana Pawła II IUVENUM PATRIS w setną rocznicę śmierci św. Jana Bosko, - strona internetowa <http://www.rozanystok.pl/aktualnosc/22018/list-apostolski-jana-paw-ii-iuvenum-patris-w-setn-rocznic-mierci-w-jana-bosko>
  2. Marciniak Z., O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego, [w:] *Podstawa Programowa z komentarzami, Tom 1. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna*, [dostęp online 15.06. 2016] http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/images/Podstawa_programowa/men_tom_1.pdf

e-mail: d.kukla@ujd.edu.pl